

ТЕМА 5. НАДАННЯ АДВОКАТОМ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

План

1. Система безоплатної правової допомоги та роль адвокатури в ній.
2. Порядок відбору адвокатів для надання безоплатної правової допомоги.
3. Тактика діяльності адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

Мета: набути цілісного уявлення про систему безоплатної правової допомоги громадянам в Україні та місце адвокатури в цій системі; засвоїти порядок надання адвокатом безоплатної вторинної правової допомоги на постійній основі за контрактом чи на тимчасовій основі на підставі договору.

Перелік ключових термінів і понять з теми: безоплатна правова допомога, система безоплатної правової допомоги, право на безоплатну правову допомогу, безоплатна первинна правова допомога, безоплатна вторинна правова допомога, повноваження адвокатів при наданні безоплатної правової допомоги, ордер, доручення з надання безоплатної правової допомоги, реєстр адвокатів, які надають безоплатну правову допомогу, конкурс з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги.

1. Система безоплатної правової допомоги та роль адвокатури в ній.

Право на правову допомогу виступає одним із найважливіших правових засобів, необхідним елементом механізму забезпечення всіх інших прав і свобод людини і громадянина. У системі прав людини право на правову допомогу є специфічним правом, оскільки при його реалізації здійснюється захист інших прав та свобод.

В історичних джерелах та юридичній літературі наявні непоодинокі відомості про надання безоплатної правової допомоги адвокатами. Наприклад, згідно Кодексу українського народу «Права, по котрым судится малороссийский народ» 1743 року, хоча робота адвоката повинна була бути оплачуваною, передбачалися випадки, коли адвокат повинен був здійснювати захист безкоштовно. Після проведення судової реформи 1864 року тим, хто не уклав угоду з адвокатом, суд призначав його «за правом бідності». Для ведення цивільних справ осіб, що користувалися правом бідності, призначався присяжний повірений Радою присяжних повірених. Обов'язок ведення таких справ, у тому числі й кримінальних, вважався однією із найважливіших функцій присяжної адвокатури. Справи мали вестися присяжними повіреними з особливою увагою і найбільш ретельно. Отже, безоплатна правова допомога, як

правозахисна система почала свій розвиток разом із розвитком інституту адвокатури¹..

У відповідності до ст. 64 Конституції України конституційне право кожного на правову допомогу, у тому числі безоплатну, в жодному випадку не може бути обмежене. Положення «кожен має право на правову допомогу» (ч. 1 ст. 59) є нормою прямої дії (ч. 3 ст. 8), і навіть у тому разі, якщо це право не передбачене відповідними законами. Відповідно до ст. 3 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» право на безоплатну правову допомогу – гарантована Конституцією України можливість громадянина України, іноземця, особи без громадянства, у тому числі біженця чи особи, яка потребує додаткового захисту, отримати в повному обсязі безоплатну первинну правову допомогу, а також можливість певної категорії осіб отримати безоплатну вторинну правову допомогу у випадках, передбачених цим Законом.

Безоплатна правова допомога - правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел.

Законом України від 2 червня 2011 року № 3460-VI «Про безоплатну правову допомогу» закріплено, що в Україні надається первинна та вторинна безоплатна правова допомога. Відповідно до частини 1 статті 7 цього Закону *безоплатна первинна правова допомога* – вид державної гарантії, що полягає в інформуванні особи про її права і свободи, порядок їх реалізації, відновлення у випадку їх порушення та порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Безоплатна первинна правова допомога включає такі види правових послуг:

- 1) надання правової інформації;
- 2) надання консультацій і роз'яснень з правових питань;
- 3) складення заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім документів процесуального характеру);

3-1) надання консультацій, роз'яснень та підготовка проектів договорів користування

земельними ділянками (оренда, суборенда, земельний сервітут, емфітевзис, суперфіцій) для сільського населення - власників земельних ділянок;

- 4) надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації.

Право на безоплатну первинну правову допомогу згідно з [Конституцією України](#) та Законом мають усі особи, які перебувають під юрисдикцією України.

Використано матеріали, розміщені у джерелах:

Бакаянова Н. М., Билиця І. О. Адвокатура у системі надання безоплатної правової допомоги: навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Адвокатура у системі безоплатної правової допомоги» (галузь знань 08 «Право», другий (магістерський рівень) для студентів I курсу денної форми навчання / Н.М. Бакаянова, І.О. Билиця. Одеса : Фенікс, 2020. 84 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/>

Частина 1 статті 13 цього Закону визначає, що *безоплатна вторинна правова допомога* – вид державної гарантії, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя. Безоплатна вторинна правова допомога включає такі види правових послуг:

1) захист;

2) здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;

Правовою основою забезпечення реалізації права на безоплатну правову допомогу є:

- Конституція України - гарантує кожному право на професійну правничу допомогу, у тому числі й безоплатну та встановлює основні принципи правової допомоги в чинному законодавстві (ч. 1 ст. 59; ст. 1, ч. 2 ст. 3, ст. 21; ч. 1 ст. 55, ст. 59, ч. 2 ст. 63, ст.131²);

- Закон України від 02.06.2011р. «Про безоплатну правову допомогу» - регулює правовідносини у сфері надання безоплатної правової допомоги суб'єктам права на безоплатну первинну правову допомогу та суб'єктам права на безоплатну вторинну правову допомогу;

- Закон України від 05.07.2012 р. «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначає правові засади організації та діяльності адвокатури з надання професійної правничої допомоги;

- Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 р. № 1362 «Про затвердження Порядку і умов проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги»;

- Постанова Кабінету Міністрів України від 11.01.2012 р. № 8 «Про затвердження Порядку і умов укладення контрактів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі, та договорів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі»;

- Постанова Кабінету Міністрів України від 17.09.2014 р. № 465 «Питання оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу»;

- Норми процесуального законодавства України (КПК, ГПК, ЦПК, КАСУ, КпАП) закріплюють повноваження адвоката при здійсненні адвокатської діяльності з надання безоплатної правової допомоги у кримінальному, цивільному, адміністративному процесі.

Міжнародно-правові стандарти надання безоплатної правової допомоги закріплені у:

- Ст. 14 (1) Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, в якій встановлено, що справедливий судовий розгляд повинен забезпечуватися «при розгляді будь-якого кримінального обвинувачення, пред'явленого особі, або при визначенні його прав і обов'язків у будь-якому цивільному процесі»,

тобто право на юридичну допомогу має надаватися в усіх випадках, якщо воно визнане необхідним основоположним компонентом права на справедливий розгляд, доступний кожному.

- Ст. 6 § 3 (с) Європейської конвенції прав людини передбачено, що кожен обвинувачуваний у вчиненні кримінального правопорушення має, як мінімум, такі права: захищати себе особисто або за посередництвом обраного ним захисника, якщо у нього недостатньо коштів для оплати послуг захисника, захисник призначається йому безоплатно, коли цього вимагають інтереси правосуддя.

ЄСПЛ значно розвинув це положення, визначивши такі критерії обов'язкового надання безкоштовної юридичної допомоги у кримінальних справах: а) матеріальний (фінансовий) критерій: недостатність коштів, наявних у обвинуваченого, для самостійного несення витрат з оплати юридичної допомоги, яку він повинен обґрунтувати; б) коли необхідність надання безоплатних послуг захисника вимагають інтереси правосуддя: серйозність покарання, яке може бути призначене; юридична та фактична складність справи; здатність обвинуваченого здійснювати власний захист самостійно.

У Принципах і керівних настановах щодо доступу до правової допомоги у системі кримінального правосуддя ООН викладені особливо корисні в практичному плані конкретні рекомендації державам щодо того, як створити та надалі забезпечувати ефективну систему правової допомоги.

Важливіші принципи надання безоплатної правової допомоги відображені у Резолюції 78 (8) «Про безоплатну правову допомогу і юридичні консультації», прийнятій Комітетом міністрів Ради Європи 02.03.1978 р. Так, ніхто не може бути через перешкоди економічного характеру позбавлений можливості використання або захисту своїх прав у будь-яких судах, повноважних виносити рішення по цивільних, господарських, адміністративних, соціальних чи податкових справах. Із цією метою кожна особа має бути наділена правом на необхідну безоплатну правову допомогу в судовому провадженні. Безоплатна правова допомога має завжди надаватися особою, яка має право практикувати як адвокат відповідно до правових норм держави. Особа, якій надається допомога, має бути, наскільки це можливо, вільною у виборі кваліфікованого захисника. Призначена захисником особа повинна одержати належну винагороду за виконану роботу в інтересах особи, яка отримує безоплатну правову допомогу. Відповідальність за фінансування безоплатної правової допомоги має бути покладена на державу. Державі належить вжити необхідних заходів, щоб довести порядок надання безоплатної правової допомоги до відома широкого загалу та всіх зацікавлених сторін, зокрема, тих державних органів, до яких можуть звертатися особи з клопотанням про реалізацію їх права на безоплатну правову допомогу. Ці принципи знайшли подальшу деталізацію в певних практичних настановах, втілених у рекомендаціях Комітету міністрів Ради Європи, зокрема №R(81)7 від 14.05.1981 р.

У Рекомендації № R (93) 1 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про ефективний доступ до закону і правосуддя для найбідніших верств населення від 08.01.1993р. вказується, що держави-члени мають сприяти ефективному доступу найбідніших верств населення до судів, зокрема: а) через поширення надання безоплатної або інших форм правової допомоги на всі судові інстанції (цивільні, кримінальні, господарські, адміністративні, соціальні тощо) та на всі змагальні або незмагальні процеси незалежно від того, в якій якості виступають відповідні особи.

У Резолюції (76) 5 Комітету міністрів Ради Європи про безоплатну правову допомогу в цивільних, господарських і адміністративних справах від 18.02.1976 р. наголошується, що з метою усунення перешкод економічного характеру для доступу до правосуддя і надання незабезпеченим і малозабезпеченим особам більших можливостей здійснення їхніх прав у державах-членах доцільно гарантувати рівні умови отримання БПД громадянами держав – членів ЄС і тими іноземцями, щодо яких така рівність умов є найбільш обґрунтованою.

Особливості реалізації безоплатної правової допомоги в країнах ЄС передбачають такі моделі:

1. *Модель «pro bono».* Юридична допомога бідним і особливо нужденним надається безкоштовно і часто є обов'язковою для адвокатів. Практика надання послуг у системі «pro bono» широко використовується великими юридичними фірмами, які розглядають роботу «pro bono» як частину своїх зобов'язань перед суспільством, а також як можливість для фірми і адвокатів займатися благодійністю, а молодим адвокатам – отримати досвід. Багато фірм вимагає від адвокатів певної кількості годин роботи з надання безкоштовних юридичних послуг в місяць/рік, а в деяких із них це виступає одним із критеріїв оцінки діяльності юриста, яка враховується при просуванні по службі або збільшенні оплати. Разом із тим, у жодній з європейських країн не передбачений обов'язок адвокатів надавати юридичну допомогу на громадських засадах.

2. *Контрактна модель (модель judicare)* – система, при якій спеціальний державний орган укладає договір (контракт) з адвокатом, юридичною фірмою про надання безоплатної правової допомоги по певній кількості справ або за певними категоріями справ, оплата за яку здійснюється за рахунок державного бюджету. Така модель використовується в Австрії, Англії, Уельсі, Бельгії, Норвегії, Нідерландах, Шотландії, Швеції, Франції, Данії та Німеччині. Таку модель залежно від методів виплати гонорарів приватним адвокатам поділяють на *judicare* в чистому вигляді (*pure judicare*) і «черговий адвокат» (*duty counsel*).

3. *Модель judicare в чистому вигляді (pure judicare).* Суть її полягає в тому, що адвокати отримують оплату за надану юридичну допомогу від держави через місцеві адміністрації або колегії адвокатів чи іншу організацію. У деяких випадках суди направляють осіб, які мають право на отримання безоплатної правової допомоги, до адвокатів, які беруть участь у програмі з надання субсидованої державою юридичної допомоги. У таких випадках адвокати

надають свої рахунки суду для їх перевірки і подальшої виплати з бюджетних коштів за здійснену правову допомогу або за конкретний її вид або у вигляді погодинної оплати, або з розрахунку максимального платежу за послугу незалежно від тривалості її надання. Досвід зарубіжних країн показує, що така модель значно дорожче, ніж модель, при якій адвокат отримує фіксовану заробітну плату.

5. *Модель «черговий адвокат» (duty counse)*. За такої моделі адвокати працюють на неповну ставку, а оплата наданої ними допомоги здійснюється за кожен день їх участі як захисника або представника у випадках, коли необхідно забезпечити надання безоплатної юридичної допомоги.

6. *Модель публічного (громадського, державного) захисника*. Ця модель характеризується тим, що держава чи орган, керуючий системою безоплатної правової допомоги, створює постачальника юридичної допомоги – систему офісів (бюро, ради, служби, центри, комісії тощо) за територіальним принципом, завдяки чому малозабезпечені категорії населення мають доступ до юридичної допомоги. Така модель найбільш ефективна тоді, коли громадянам необхідно отримати консультацію, пораду чи представництво своїх інтересів по типових нескладних справах. Якщо вирішення проблеми вимагає тривалого часу, клієнт направляється до конкретного юриста офісу, що спеціалізується в певній галузі права. Така модель існує у Шотландії, Уельсі, Литві, Росії та деяких інших країнах. Модель публічного (громадського, державного) захисника відрізняється від системи *judicare* тим, що держава організовує мережу спеціалізованих закладів для надання допомоги малозабезпеченим. Як правило, такі заклади орієнтовані на надання найпростіших послуг (базових консультацій та роз'яснень). Вимоги до кваліфікації таких співробітників можуть бути значно нижче, ніж вимоги, що ставляться, наприклад, до особи, яка бажає отримати допуск до судового представництва. Наприклад, у Нідерландах до роботи в так званих «вікнах юридичної допомоги» часто залучаються особи, юридична освіта яких є недостатньою для отримання статусу адвоката (рівень бакалавра).

7. *Модель «ex officio»*. За нею держава в особі компетентних органів та осіб (прокурора, слідчого, поліції, суду), призначає через професійні організації адвокатів -захисників чи представників - для надання юридичної допомоги та оплачує їх роботу з коштів державного бюджету. Для певної частини адвокатів, які не мають клієнтури, або тільки вступили в адвокатську спільноту, або здійснюють адвокатську діяльність у регіонах, де чисельність адвокатів перевищує попит на юридичну допомогу, призначення на такі справи є основним джерелом їх доходу. Така модель характерна для більшості колишніх соціалістичних країн Центральної та Східної Європи.

8. *Змішана модель* являє собою таку систему, яка поєднує елементи перших двох розглянутих вище та інших моделей: надання безоплатної правової допомоги здійснюється через незалежну державну організацію – бюро, ради, служби, центри тощо (тобто модель публічного захисника) із залученням

адвокатів на основі укладеного з ними договору по окремих справах (контрактна модель), а також з використанням інших моделей (юридичних клінік, моделі «pro bono», параюристів (без освіти, »громадські радники») та інших різновидів моделей. Змішана модель має місце, якщо система безоплатної правової допомоги складається з надання державної (перший етап) та приватної (другий етап) безоплатної правової допомоги.

Відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» в Україні створено систему надання безоплатної правової допомоги. Так, за ст. 61 Закону до системи надання безоплатної правової допомоги належать:

- 1) Координаційний центр з надання правової допомоги;
- 2) суб'єкти надання безоплатної первинної правової допомоги;
- 3) суб'єкти надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Суб'єктами надання безоплатної первинної правової допомоги в Україні є:

- 1) органи виконавчої влади;
- 2) органи місцевого самоврядування;
- 3) фізичні та юридичні особи приватного права;
- 4) спеціалізовані установи;
- 5) центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Суб'єктами надання безоплатної вторинної правової допомоги в Україні є:

- 1) центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- 2) адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

Відповідно до ст. 21 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» надання безоплатної вторинної правової допомоги здійснюється адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом та працівниками центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги (у визначених Законом випадках). Механізм укладення ЦБПД контрактів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі, та договорів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі встановлюється Постановою Кабінету Міністрів України від 1 січня 2012 р. № 8 (у редакції [постанови Кабінету Міністрів України від 19 грудня 2012 р. № 1214](#)). Оплата послуг та відшкодування витрат адвокатів, пов'язаних із наданням ними безоплатної вторинної правової допомоги здійснюються в установленому порядку та регулюється Постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 р. № 465 (у редакції [постанови Кабінету Міністрів України](#) від 29 липня 2020 р. № 660).

2. Порядок відбору адвокатів для надання безоплатної правової допомоги.

Згідно Постанови Кабінету міністрів України від 28.12.2011р. № 1362 «Про затвердження Порядку і умов проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги» залучення

адвокатів для надання безоплатної вторинної правової допомоги відбувається на конкурсній основі за алгоритмом:

1) За поданням Координаційного центру з надання правової допомоги Мін'юстом приймається рішення про проведення конкурсу та затверджується його план-графік.

2) Конкурс проводиться комісіями, що утворюються міжрегіональними управліннями Мін'юсту (далі - комісії). Склад комісії формується, зокрема, з представників адвокатури, міжрегіонального управління, центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги, а також суддів, представників громадських об'єднань та юридичних вищих навчальних закладів (за їх згодою). Під час проведення конкурсу можуть бути присутні спостерігачі.

Адвокат оцінюється комісією за такими критеріями:

- стаж адвокатської діяльності;
- наявність або відсутність застосування до адвоката дисциплінарних стягнень;
- результат проходження дистанційного курсу;
- мотивація до надання безоплатної правової допомоги;
- комунікабельність;
- емоційна врівноваженість;
- вміння адвоката представити приклади надання ним правової допомоги.

Слід підкреслити, що впровадження конкурсного підходу щодо адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної допомоги, як правило, обґрунтовують тим, що конкурс не передбачає повторну оцінку знань адвокатів, а полягає у з'ясуванні прагнення адвоката, його бажання та можливостей працювати в системі безоплатної правової допомоги.

Конкурс проводиться у два етапи. На першому етапі комісія розглядає надіслані Координаційним центром скановані копії документів адвоката та на підставі інформації, що міститься у зазначених документах, оцінює адвоката за критеріями стажу адвокатської діяльності, наявності або відсутності застосування до адвоката дисциплінарних стягнень, а також враховує результат проходження адвокатом дистанційного курсу. На другому етапі проводиться індивідуальна співбесіда з кожним претендентом, під час якої оцінюються рівень його мотивації до надання безоплатної правової допомоги, комунікабельності, емоційної врівноваженості та вміння представити приклади надання ним правової допомоги.

Конкурс вважається таким, що завершився, з дня підписання комісією протоколу засідання комісії. Координаційний центр у тижневий строк з дня надходження протоколу засідання комісії вносить до Реєстру адвокатів відповідні відомості про адвокатів, які отримали оцінки, достатні для їх включення до зазначеного Реєстру. Результати конкурсу оприлюднюються на офіційних веб-сайтах Мін'юсту, Координаційного центру, відповідного

головного територіального управління юстиції, відповідного регіонального центру. Вони можуть бути оскаржені до Мін'юсту або до суду.

3. Тактика діяльності адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

Порядок інформування центрів з надання БВПД про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року № 1363 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2015 р. № 110). Негайно після фактичного затримання особи суб'єкт подання інформації повідомляє за допомогою телефонного, факсимільного зв'язку на єдиний телефонний номер системи безоплатної правової та інші телефонні номери, електронної пошти або через комплексну інформаційно-аналітичну систему забезпечення надання безоплатної правової допомоги відповідному регіональному центру такі відомості:

1) прізвище, ім'я, по батькові та дата народження затриманої особи (якщо вони відомі);

2) час та підстави для затримання особи;

3) точна адреса місця для конфіденційного побачення адвоката із затриманою особою;

4) найменування (прізвище та ініціали) суб'єкта подання інформації, його поштова адреса, номери телефону та адреса електронної пошти;

5) дата винесення постанови про застосування адміністративного арешту (постановлення ухвали про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою), найменування суду та/або прізвище та ініціали судді, що виніс постанову (постановив ухвалу) у відповідних випадках;

6) прізвище, ім'я, по батькові та найменування посади особи, яка передала повідомлення, її номер телефону.

Повідомлення про затримання осіб приймаються та обробляються уповноваженою службовою особою регіонального центру цілодобово, реєструються в журналі реєстрації таких повідомлень в момент їх надходження та в системі.

Протягом години з моменту реєстрації повідомлення заявника уповноважена службова особа регіонального центру проводить перевірку інформації про затримання особи шляхом підготовки і надсилання від імені такого центру запиту факсимільним зв'язком на адресу відповідного регіонального або міжрегіонального органу. Протягом години після надходження факсограми відповідний регіональний або міжрегіональний орган шляхом надсилання факсограми у відповідь спростовує інформацію про затримання особи або підтверджує таку інформацію з повідомленням адреси місця для конфіденційного побачення адвоката з такою особою.

У разі отримання такого підтвердження регіональний центр приймає рішення про надання безоплатної вторинної правової допомоги шляхом видачі відповідного доручення та негайно повідомляє призначеному адвокату реквізити виданого доручення, на підставі якого таким адвокатом може бути видано ордер.

Дії адвоката після прийняття доручення з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Доручення центру на участь адвоката у справі (окремій процесуальній дії) може надаватися різними способами: безпосередньо у приміщенні центру, телефоном, факсом, електронною поштою тощо. Як правило, це відбувається у день та час, коли адвокат є черговим відповідно до затвердженого графіка, проте обставини справи можуть вимагати залучення інших адвокатів.

При прийнятті доручення центру адвокат має переконатися, що на поточний момент у нього немає ознак конфлікту інтересів та відсутні будь-які обставини, які можуть перешкоджати виконанню відповідних повноважень.

Відмовитися від прийняття доручення центру адвокат може лише з урахуванням приписів ст. 42 Правил адвокатської етики, які передбачають, що здійснення захисту за дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, або в разі залучення захисника для проведення окремої процесуальної дії в порядку, передбаченому чинним кримінальним процесуальним законодавством, а також законодавством про надання безоплатної правової допомоги, є важливим професійним обов'язком адвоката. Необгрунтована відмова адвоката від прийняття захисту або участі у проведенні окремої процесуальної дії є неприпустимою.

Відмову слід вважати обгрунтованою тільки у випадках, коли: адвокат через тимчасову непрацездатність не може повноцінно виконувати свої професійні обов'язки; з об'єктивних причин у адвоката відсутня належна кваліфікація для надання правової допомоги у конкретному провадженні, яке є особливо складним; при прийнятті адвокатом на себе захисту певної особи через конкретні причини неможливо забезпечити дотримання вимог Правил адвокатської етики, які регламентують неприпустимість конфлікту інтересів або забезпечують гарантії збереження конфіденційної інформації; прийняття доручення або залучення для проведення окремої процесуальної дії через конкретні об'єктивні причини може спричинити суттєве порушення прав і законних інтересів інших клієнтів адвоката.

Якщо конфлікт інтересів відсутній або не проявляється на цій стадії, адвокат негайно приступає до виконання доручення.

При наданні правової допомоги у зв'язку з адміністративним затриманням або затриманням за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, адвокат має прибути до відповідного органу протягом однієї години з моменту прийняття доручення центру (у виняткових випадках - протягом шести годин).

Після прибуття до місця виконання доручення, адвокат має переконатися, чи надійшло до відповідного органу (уповноваженої особи) належним чином

оформлене доручення про надання безоплатної вторинної правової допомоги. На підтвердження своїх повноважень адвокат повинен мати при собі такі документи:

- а) свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю та його копію;
- б) доручення центру або його реквізити, отримані від чергового центру (якщо доручення не було направлено слідчому).

Для зручності адвокату рекомендується мати при собі нормативно-правову базу, яка необхідна для виконання конкретного доручення центру, а також технічні засоби (диктофон, фотоапарат, відеокамеру тощо).

Рекомендована література:

1. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.

2. Про затвердження Порядку і умов проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 р. № 1362. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1362-2011-%D0%BF>.

3. Бакаянова Н. М., Билиця І. О. Адвокатура у системі надання безоплатної правової допомоги: навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Адвокатура у системі безоплатної правової допомоги» (галузь знань 08 «Право», другий (магістерський рівень) для студентів I курсу денної форми навчання / Н.М. Бакаянова, І.О. Билиця. Одеса : Фенікс, 2020. 84 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/>

4. Про затвердження Переліку питань для тестування претендентів під час другого етапу конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України 30.10.2012 р. № 1582/5. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v1582323-12>.

5. Положення про Координаційний центр з надання безоплатної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.06.2012 р. № 1504 URL: http://legalaid.gov.ua/images/legislation/2012_06_06_Resolution_KM_U_504.pdf.

6. Про затвердження Порядку ведення Координаційним центром з надання правової допомоги Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу: Наказ Міністерства юстиції України 30.04.2015 р. № 633/5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0517-15>.

7. Реєстр адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу URL: <http://legalaid.gov.ua/ua/reiestry-advokativ>.

8. Порядок інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року № 1363 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2011-%D0%BF#Text>

9. Порядок і умови укладення контрактів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі, та договорів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 січня 2012 р. № 8 (у редакції [постанови Кабінету Міністрів України від 19 грудня 2012 р. № 1214](#)) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1214-2012-%D0%BF#n12>

10. Деякі питання оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 р. № 465 (у редакції [постанови Кабінету Міністрів України](#) від 29 липня 2020 р. № 660). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2020-%D0%BF#Text>

11. Адвокатура України: Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом): Підручник у двох книгах/за заг.ред. д.ю.н., проф., заслуженого юриста України С.Я. Фурси та к.ю.н., доцента Бакаянної Н.М. - 2-ге вид. доповн. і перероб. К.: Алерта, 2016. 864 с.

12. Банчук О.А., Демкова М.С. Правова допомога: Зарубіжний досвід та пропозиції для України. К.: Факт, 2004. 336 с.

13. Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні: монографія. Х.: Право, 2015. 400 с.

14. Гаркуша А.Г. Деякі аспекти надання безоплатної правової допомоги в Україні. *Форум права*. 2019. № 2. С. 15–22.

15. Рішко М. І. Забезпечення права на безоплатну правову допомогу в Україні: теоретико-правове дослідження : 12.00.01 : автореф. дис. ... канд. юрид. наук; ПВНЗ Ун-т Короля Данила. Івано-Франківськ, 2019. 16 с.

16. Стаматіна М.В. Організація діяльності щодо реалізації права громадян на безоплатну правову допомогу: дис. канд. юрид. наук. Харківський національний університет внутрішніх справ. 2012 р. 187 с.

17. Смит Р. Бесплатная юридическая помощь, администрация и адвокатура в Центральной и Восточной Европе: подходы к обеспечению качества. *Правовий простір: безоплатна допомога в Україні*. URL: [pravo.legalspace.org/file.php?...](http://pravo.legalspace.org/file.php?...Роджер%20Смит.doc)Роджер%20Смит.doc